

SAMFUNNSØKONOMISKE ANALYSER

Dataprioriteringsrådet 10.11.25

Viktige dokumenter

Veileder til utredningsinstruksen

Veileder til utredningsinstruksen til bruk ved utredning av statlige tiltak. Formålet med veilederen er å fremme god kvalitet på beslutningsgrunnlaget for statlige tiltak.

Rundskriv R

Samtlige departementer
Statsministerens kontor

Nr.	Vår ref	Dato
R 109/14	13/5240-27	30.04.2014

Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser mv.

1. Rundskrivets innhold

Dette rundskrivet fastsetter prinsipper og krav som skal følges ved gjennomføringen av samfunnsøkonomiske analyser og andre økonomiske utredninger av statlige tiltak. Det omtaler hvordan man skal systematisere og sammenstille informasjon om ulike nytte- og kostnadsvirkninger av alternative tiltak. Det erstatter rundskriv R 109/2005 *Behandling av kalkulasjonsrente, risiko, kalkulasjonspriser og skattekostnad i samfunnsøkonomiske analyser*.

Direktoratet for økonomistyring har utarbeidet en sektorovergripende veileder i samfunnsøkonomisk analyse, og kan tilby veiledning i metode og praktisk gjennomføring. Innenfor rammen av dette rundskrivet kan det også utarbeides sektorveiledere som gir utdypende forklaringer og retningslinjer for sektorspesifikke beregningsforutsetninger.

2. Virkeområde

Verdiene og prinsippene i dette rundskrivet skal brukes i samfunnsøkonomiske analyser (nyttekostnadsanalyser, kostnadseffektivitetsanalyser, kostnadsvirkningsanalyser) og i andre konsekvensutredninger som følger av krav i utredningsinstruksen¹. Rundskrivet fastsetter prinsipper for samfunnsøkonomiske analyser av tiltak som skal inngå i statens egne beslutningsprosesser, uavhengig av om det er offentlige eller private aktører som skal gjennomføre tiltaket og uavhengig av hvem som utfører analysen.

Samfunnsøkonomisk analyse brukes for å klarlegge og synliggjøre virkningene av reformer, reguleringer, investeringer, tjenesteproduksjon eller andre tiltak. Samfunnsøkonomisk analyse kan benyttes innenfor alle samfunnssektorer. Analysene vil inngå i et beslutningsgrunnlag, og skal vurderes sammen med eventuelle andre utredninger og høringsinnspill.

¹ Instruks om utredning av konsekvenser, foreleggelse og høring ved arbeid med offentlige utredninger, forskrifter, proposisjoner og meldinger til Stortinget. FAD, 24.06.2005.

Postboks 8008 Dep, 0030 Oslo
Telefon 22 24 90 90 Telefaks 22 24 95 07

Veileder i samfunnsøkonomiske analyser

Hvem og hva gjelder utredningsinstruksen for?

- Utarbeiding av beslutningsgrunnlag for statlige tiltak som utføres i, eller på oppdrag for, statlige forvaltningsorganer.
- Skal følges for alle statlige tiltak som har virkninger utover egen virksomhet

Hvorfor utrede statlige tiltak?

- Gode utredninger er viktig for å få **mest mulig velferd** av de felles ressursene vi har til rådighet.
- Bidrar til å **unngå å velge løsning** før vi har tilstrekkelig kunnskap om problemet er.
- Bidra til **solide, gjennomsiktede og sammenliknbare** beslutningsgrunnlag.

Besvar alltid seks spørsmål

1. Hva er problemet og hva vil vi oppnå?
2. Hvilke tiltak er relevante?
3. Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltakene?
4. Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de og hvem blir berørt?
5. Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?
6. Hva er forutsetningene for vellykket gjennomføring?

Veileder til utredningsinstruksen

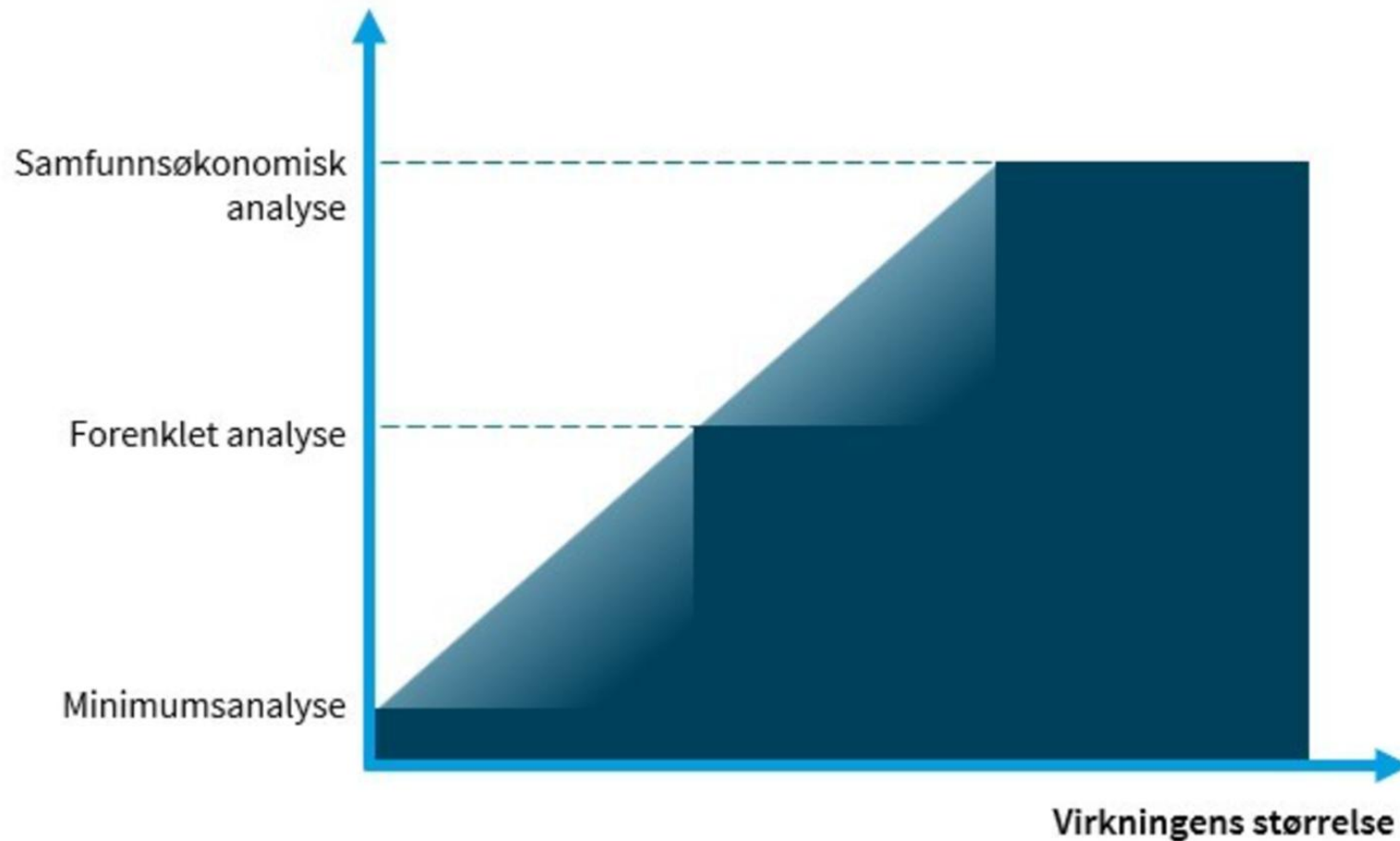
Veileder til utredningsinstruksen til bruk ved utredning av statlige tiltak. Formålet med veilederen er å fremme god kvalitet på beslutningsgrunnlaget for statlige tiltak.

Seks spørsmål og åtte faser

<i>Minimumskravene til utredningsinstruksen – de seks spørsmålene</i>	<i>Åtte arbeidsfaser i en samfunnsøkonomisk analyse</i>
<i>1. Hva er problemet, og hva vil vi oppnå?</i>	<i>Fase 1 Beskriv problemet og formuler mål</i>
<i>2. Hvilke tiltak er relevante?</i>	<i>Fase 2 Identifiser og beskriv relevante tiltak og eventuell tilleggsanalyse om prinsipielle hensyn</i>
<i>3. Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltakene?</i>	
<i>4. Hva er de positive og negative virkningene av tiltaket, hvor varige er de, og hvem blir berørt?</i>	<i>Fase 3 Identifiser og beskriv virkninger Fase 4 Tallfest, verdsett og vurder virkninger Fase 5 Vurder samfunnsøkonomisk lønnsomhet Fase 6 Gjennomfør usikkerhetsanalyse Fase 7 Beskriv fordelingsvirkninger</i>
<i>5 – Hvilket tiltak anbefales, og hvorfor?</i>	<i>Fase 8 Gi en samlet vurdering og anbefal tiltak</i>
<i>6 – Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?</i>	<i>Fase 8 Gi en samlet vurdering og anbefal tiltak</i>

De seks spørsmålene er hva som skal besvares, mens de åtte arbeidsfasene er hvordan disse skal besvares

Hvor grundig skal vi utrede?

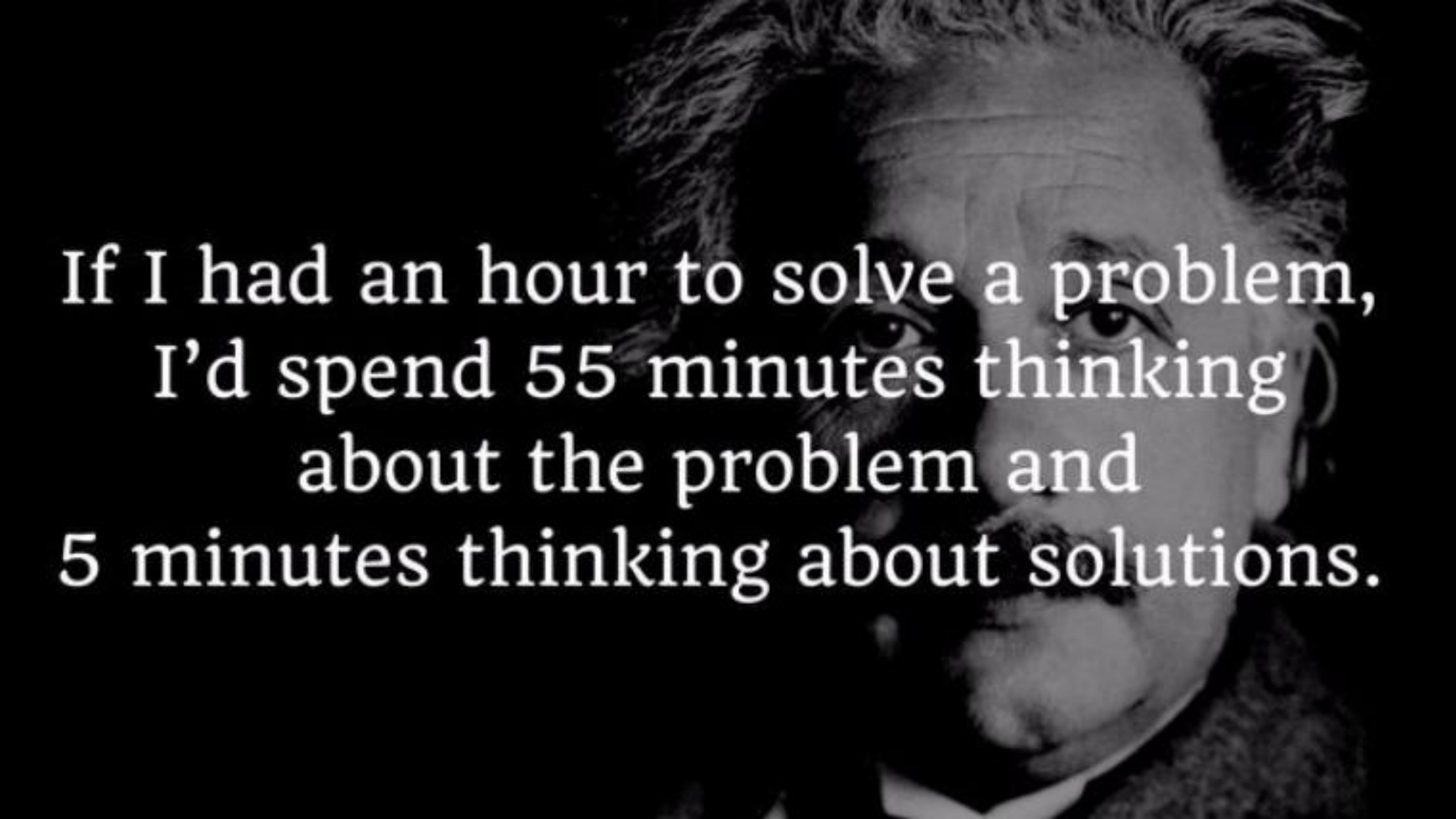
- Faktorer som har betydning for omfang:
- Størrelsen på virkningene
- Kompleksiteten
- Prinsipielle spørsmål

Husk: Det må utredes nok til at det blir et **godt beslutningsgrunnlag**

Krav om samfunnsøkonomisk analyse i utredningsinstruksen

- Utredningsinstruksen definerer *når* en samfunnsøkonomisk analyse er nødvendig
- 2-2 «*Utredningen skal være så omfattende og grundig som nødvendig (...) Når det skal utredes tiltak som man forventer gir vesentlige nytte- eller kostnadsvirkninger, herunder vesentlige budsjettmessige virkninger for staten, skal det gjennomføres en analyse i samsvar med gjeldende rundskriv for samfunnsøkonomiske analyser*»

If I had an hour to solve a problem,
I'd spend 55 minutes thinking
about the problem and
5 minutes thinking about solutions.

Hva er problemet, og hva vil vi oppnå?

- Hva er egentlig problemet?
- Hva skjer om vi ikke gjør noe? (Nullalternativ)
- Hva ønsker vi å oppnå? (mål/ambisjonsnivå)

Hva bør problembeskrivelsen inneholde?

- Hva består problemet i?
- Hvilke grupper er berørt av problemet?
- Hvordan berøres ulike grupper?
- Hvor alvorlig er problemet?
- Hva er årsakene til problemet?
- Hvilke faktorer vil kunne påvirke problemet over tid?
- Hvorfor har tidligere tiltak ikke lyktes?

Årsakene til problemet

Det utløsende problemet

Konsekvenser

Nullalternativet

- Hva skjer dersom vi ikke gjør noe?
- Ikke bare en beskrivelse av situasjonen i dag
- Vil problemet være like stort i fremtiden?
- Sammenlikningsgrunnlaget for resten av utredningen

Utforming av nullalternativet

- Start med å utarbeide en overordnet, gjerne kvalitativ, beskrivelse av nullalternativet.
- Vurdere hvilket presisjonsnivå som trengs for den enkelte utredning, og hvor mye tid og ressurser man bør sette av til denne delen av utredningen.
- Beskriv og dokumenter alle antakelsene og forutsetningene som nullalternativet bygger på – sikre til gjennomsiktighet og etterprøvbarhet.

Mål

- Skill mellom **mål** og **tiltak**
 - Mål er *hva* du vil oppnå, mens tiltak er forslag til *hvordan* vi skal komme dit.
- Målet skal beskrive en ønsket fremtidig tilstand, hvordan vi ønsker at situasjonen skal være.
- Samfunnsmål og effektmål

Hvor i prosessen er dere?

Diskusjon

- Kan dere vise til en tidligere samfunnsøkonomisk analyse som har vurdert ulike typer tiltak?
 - Hvis nei; en samfunnsøkonomisk analyse vil innebære å ta noen steg tilbake
 - Hvis ja; kan utredningen være en forenklet analyse av offentlige data som kan deles? (fokus på nytte- og kostnadsvirkninger)

KOMMENTARER OG DISKUSJON

Direktoratet
for forvaltning og
økonomistyring